

Co naprawdę jest dobre?

Cele katechetyczne – wymagania ogólne:

- pogłębienie znajomości różnych praw człowieka, ich wzajemnej relacji oraz związku z dobrem;
- uświadomienie uczniom konieczności postępowania według przyjętych zasad i wezwanie ich do odwagi w głoszeniu uzasadnionych poglądów.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe. Uczeń:

- na podstawie tekstów biblijnych i wiadomości z lekcji wyjaśnia pojęcia: „prawo naturalne”, „prawo pozytywne” i podaje przykłady;
- po spotkaniu dokonuje hierarchizacji zasad postępowania, uzasadniając ponadczasowość i wyższość prawa naturalnego nad prawem stanowionym przez ludzi;
- odwołując się do życiorysów danych postaci, wskazuje na wartość życia według wyznawanych zasad i wartość aktów odwagi w głoszeniu tych zasad, nawet w niesprzyjających okolicznościach;
- nawiązując do wybranych wydarzeń z życia klasy i szkoły (rodziny, środowiska rówieśniczego), podaje przykłady posłuszeństwa Bogu i Jego przykazaniom oraz omawia postawę nonkonformizmu.

Pojęcia, postaci:

prawo naturalne, prawo pozytywne, natura ludzka.

Wartości:

prymat wartości moralnych nad normami prawnymi, posłuszeństwo Bogu, nonkonformizm, odwaga w głoszeniu uzasadnionych poglądów.

1

proponycja realizacji

1. Nauczyciel przypomina zagadnienia omawiane na poprzedniej lekcji i wprowadza w temat. Zadaje uczniom pytanie: Czy wykonanie lub niewykonanie jakiegoś nakazu rodziców, władzy czy państwa jest grzechem? Czy niezapłacenie podatku jest grzechem? Czy jeżeli coś obiecamy zrobić, a tego nie zrobimy, jest to moralnie złe? Czy gdyby ktoś nakazał uczynienie zła, grzechem jest mu odmówić? Na zakończenie nauczyciel zadaje dwa kluczowe pytania i liczy

na podane niżej odpowiedzi. W razie innych odpowiedzi pomagają uczniom odnaleźć właściwą.

– Skąd wiemy, jak postępować?

Mamy **prawo naturalne**, które pomagają nam osądzić, co jest dobrem, a co złem.

– Po czym poznajemy, że coś wynika z prawa naturalnego?

Rozumem jesteśmy w stanie odkryć i pojąć prawo naturalne.

2. Uczniowie czytają tekst André Frossarda z podręcznika, s. 105.

Po odczytaniu fragmentu nauczyciel prowadzi dialog z uczniami, ukierunkowuje uwagę uczniów na prawo naturalne.

Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na to, że opisana historia jest autentyczna, udokumentowana przez telewizję: Dlaczego załoga czołgu zareagowała w ten sposób? Co takiego ich poruszyło? (Każdy człowiek tak samo rozumie dobro i zło. Kiedy dzieje się niesprawiedliwość, każdy z nas potrafi powiedzieć, że jest to zło, potrafi to nazwać. Bez niczyjej pomocy umiemy określić, że kradzież, zdrada, przemoc jest złem).

3. Prawo naturalne jest rodzajem szkieletu, na którym opiera się cały świat. Jak prawa fizyki są odczytaniem zasad funkcjonowania materii w świecie, tak prawo naturalne jest odczytaniem zasad funkcjonowania świata w sensie moralnych zależności.

Nauczyciel dyktuje notatkę:

Prawo natury poznaje człowiek rozumem. Jest ono proste, wręcz narzucające się, stanowi podstawę całej moralności. Rozeznaje je każdy normalny człowiek.

Uczniowie samodzielnie, pisemnie i w zeszytach, odpowiadają na pytanie 3 z podręcznika dotyczące tekstu Karola Wojtyły, s. 103.

Po odczytaniu kilku odpowiedzi nauczyciel prowadzi dialog z uczniami. Chodzi o odkrycie różnicy między prawem naturalnym a prawem ludzkim.

4. Podczas dialogu z uczniami nauczyciel zadaje pytania: Jaka jest zależność między prawem, które stanowi człowiek a prawem naturalnym?

Rozpoczyna się praca w grupach. Uczniowie w małych grupach podejmują rozmowę na temat tego, czy prawo ustanawiane przez człowieka może stać w sprzeczności z prawem naturalnym i zapisują krótką wspólną odpowiedź.

Pytania: Czy prawo stanowione przez człowieka może stać w sprzeczności z prawem fizycznym? Czy można nakazać ludziom chodzenia po ścianach?

5. W konkluzji nauczyciel stwierdza, iż jeżeli prawo ustalone przez ludzi jest sprzeczne z prawem naturalnym, nie musimy go przestrzegać. Czołgista, chociaż miał nakaz strzelania do studentów, nie musi tego czynić – więcej, według prawa naturalnego nie wolno mu zabijać niewinnych.

Na zakończenie nauczyciel dyktuje notatkę:

Prawo naturalne dotyczy odróżnienia dobra od zła. Odczytuje je człowiek we własnej naturze stworzonej przez Boga. Twórcą prawa naturalnego jest Bóg. Dlatego prawo naturalne powinno być respektowane przez wszystkie normy prawne ustanowione przez ludzi. Prawo ustanowione przez człowieka, a niezgodne z prawem naturalnym, nie obowiązuje w sumieniu.

inna propozycja pracy na lekcji

Punktem wyjścia do dyskusji w klasie na temat prawa naturalnego może stać się omówione w trakcie poprzedniej jednostki pojęcie „powinności moralnej”. Związek między tymi pojęciami musi stać się dla uczniów dostrzegalny: człowiek powinienem coś czynić, ale tym „czymś” ma być dobro. Istnienie prawa naturalnego pozwala odróżnić, co jest dobre, a co złe. W tym kontekście warto odczytać zamieszczone w podręczniku fragmenty biblijne oraz ważny fragment nauczania papieskiego⁹:

Nauczanie Kościoła

Dziesięciu Przykazań nie narzucił arbitralnie tyrański władca. Zostały one wryte na kamieniu, ale przedtem zostały wypisane w sercu człowieka jako uniwersalne prawo moralne, obowiązujące w każdym czasie i w każdym miejscu. Dzisiaj, jak zawsze, Dziesięć Słów Prawa zawiera jedyne, prawdziwe podstawy dla życia jednostek, społeczeństw i narodów. Dzisiaj, jak zawsze, stanowią one jedyną przyszłość dla rodziny ludzkiej. To one ratują ludzkość przed niszczycielskimi siłami egoizmu, nienawiści i kłamstwa. To one ukazują fałszywych bożków, utrzymujących człowieka w niewoli: miłość własna aż do odrzucenia Boga, chciwość władzy i przyjemności, która narusza porządek sprawiedliwości oraz poniża naszą godność ludzką i godność naszego bliźniego. Jeżeli odrzucimy te fałszywe bożki i jeśli pójdziemy za Bogiem, który prowadzi swój lud ku wolności i który zawsze z nim pozostaje, wówczas będziemy, niczym Mojżesz po czterdziestu dniach na górze, „promieniować chwałą”, spowici światłem Bożym.

Góra Synaj, 4 III 2000

⁹ Fragment ten nie został umieszczony w podręczniku, ponieważ jego polskie tłumaczenie ukazało się już po oddaniu tekstu podręcznika do drukarni.

W trakcie dyskusji uczniowie mogą podać przykłady praw ludzkich, które sprzeciwiają się prawu naturalnemu, stają się prawem tyrańskim, podtrzymującym totalitaryzm. Warto, aby w tej dyskusji pojawiło się pytanie, kiedy należy okazać nieposłuszeństwo prawu ludzkiemu.

Innym sposobem przeprowadzenia tej lekcji będzie przyjęcie za punkt wyjścia porównania między dobrem duchowym a materialnym. Uczniowie mają za zadanie wypełnić dwa arkusze (samodzielnie lub w grupach):

Arkusz I – dobra materialne

Przykłady dóbr materialnych	Jak działa na nie czas? Co się z nimi dzieje?	Jak można je „zabezpieczyć”? Czy będzie to skuteczne na zawsze?	
		Argumenty „za”	Argumenty „przeciw”

Arkusz II – dobra duchowe

Przykłady dóbr duchowych	Jak działa na nie czas? Co się z nimi dzieje?	Jak można je „zabezpieczyć”? Czy będzie to skuteczne na zawsze?	
		Argumenty „za”	Argumenty „przeciw”

Uczniowie porównują oba arkusze i starają się znaleźć różnice między tymi rodzajami dóbr. Ważne, aby dostrzegli, które dobra służą ludziom, a które szkodzą. Wniosek stanowi punkt wyjścia do dyskusji o prawie naturalnym jako prawie „dla człowieka”. Można przeczytać zamieszczony powyżej fragment przemówienia św. Jana Pawła II z Góry Synaj, jak również rozważania A. Frossarda z podręcznika. Podręcznik dzieli materiał na podrozdziały. Najpierw wyjaśnia, czym jest prawo naturalne, wiąże je z pojęciem „natury ludzkiej”. Tekst z *Elementarza etycznego* K. Wojtyły przeznaczony jest dla klas zdolniejszych. Nauczyciel może go wyjaśnić prosto, swoimi słowami, wskazując, że natura ludzka jest również źródłem dobra (przykładem jest tu odczucie powinności moralnej).

Te ogólnieotypyczne rozważania zostają poparte dwoma klasycznymi fragmentami biblijnymi oraz argumentami z życia społecznego: historią procesu norymberskiego i opisanym przez A. Frossarda zachowaniem chińskiego czołgisty. Warto, żeby w tym kontekście zauważyć ponadreligijny charakter prawa naturalnego: odczytuje je każdy człowiek.

Ostatnia część rozważań podręcznikowych ma na celu ukazanie wyższości prawa naturalnego nad pozytywnym. Ma to stanowić punkt wyjścia dla ukazania wartości postaw odwagi, wierności przekonaniom, nonkonformizmu.

Modlitwa: *Zdrowaś Mario.*

praca domowa

Wybrane polecenie z podręcznika.

Korelacja z innymi przedmiotami:

- ✓ język polski – postawa wierności przekonaniom w literaturze, umiejętność uzasadniania własnych przekonań;
- ✓ historia – prawa totalitarne w różnych epokach;
- ✓ wychowanie do życia w rodzinie – asertywność w kontaktach rodzinnych;
- ✓ wiedza o społeczeństwie – umiejętność obrony własnych poglądów społecznych i politycznych oraz zakres ich korekty, wychowanie do aktywnego udziału w życiu gospodarczym: normy moralne wobec życia gospodarczego;
- ✓ godziny do dyspozycji wychowawcy – umiejętność stanowienia słusznych praw w społeczności szkolnej i klasowej.